

UOT 94 (479. 24)**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CƏNUB-ŞƏRQ BÖLGƏSİNDƏ
İDMANIN İNKİŞAFI (2003-2018)**

E.N.MƏLİKOV
AMEA Tarix İnstitutu
eminmelikov79@gmail.com

Məqalədə 2003-2018-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının cənub-şərq bölgəsində idmanın inkişafı öyrənilməyə çalışılmışdır. Bu illər ərzində bölgədə mühüm idman strukturu yaradılmışdır. Bölgə idmançıları respublika və beynəlxalq səviyyəli idman yarışlarında uğurla çıxış edərək, qələbə qazanmışlar. Tədqiqat işində idmançılar tərəfindən əldə edilən nailiyyətlər sadalanmışdır.

Açar sözlər: Olimpiya İdman Kompleksi, turnir, futbol, atletika, yarış

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin idmana və idmançılara göstərdiyi qayğı nəticəsində bu sahə sürətlə inkişaf edir. Azərbaycan bu gün dünyada idman dövləti kimi tanınır. Həm Avropa, həm dünya çempionatında, həm də olimpiya oyunlarında idmançılarımızın uğurları bunu sübut edir. İdman sahəsinin inkişafı ilə yanaşı, infrastruktur yenidən qurulmuş, müasir idman kompleksləri inşa edilmişdir. Respublikamızın cənub-şərq bölgəsində yaradılan idman kompleksləri və qurğuları, idman məktəbləri bu sahənin bölgələrdə də inkişafını göstərir.

2003-cü il oktyabrın 9-da Lənkəran Olimpiya idman kompleksi istifadəyə verilmişdir. Kompleksin ərazisində tirbunaya malik böyük futbol meydançası, təbii örtüklü kiçik futbol meydançası, süni örtüklü tennis kortu, voleybol meydançası, idman oyunları üçün nəzərdə tutulan zal, trenajor zalı, tekvando zalı fəaliyyət göstərir. Kompleksin açılışında iştirak edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev demişdir: «2001-ci ilin oktyabrında mən Lənkəranda olarkən, camaatla görüşərkən, müəyyən məsələləri müzakirə edərkən eyni zamanda çıxışında bəyan etmişdim ki, Milli Olimpiya komitəsi qərar qəbul edib ki, Lənkəranda müasir Olimpiya İdman kompleksi tikilsin. Mən çox şadam ki, biz buna nail ola bilmişik və bu gün sizinlə birlikdə bu gözəl kompleksin açılışında iştirak edirik, ona öz xeyir duamızı veririk» [2, 156]. İdman sahəsində həyata keçirilən səmərəli tədbirlərin nəticəsi kimi Azərbaycan Olimpiya yarışlarında hər dəfə daha uğurlu nəticələrə imza atır. Müqayisə üçün bildirik ki, 2004-cü ildə Afinada keçirililmiş XXVIII Yay

Olimpiya Oyunlarında 1 qızıl, 4 bürünc medal qazanaraq 202 ölkə arasında 50-ci yeri tutan Azərbaycan 2008-ci ildə Pekində keçirilmiş XXIX Yay Olimpiya Oyunlarında daha uğurlu nəticələr göstərdi. Dövlət başçısı, MOK prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci il iyulun 24-də imzaladığı sərəncamla Azərbaycanın bütün idman resursları səfərbər edilərək, Pekin Olimpiya oyunlarına hazırlığın mütəşəkkil qaydada, planlı və elmi əsaslarla qurulmasına yönəldildi. Nəticədə Çin Xalq Respublikasında keçirilmiş XXIX Yay Olimpiya Oyunları idman hərəkətinin geniş vüsət aldığı Azərbaycan üçün də əlamətdar oldu. Pekindən 7 medalla geri dönmən Azərbaycan idmançıları qazanılmış qızıl medalların sayına görə dünyada 39-cu, ümumi medalların sayına görə isə 27-ci yeri tutdular [3, 149].

Afinada keçirilən XXVIII Yay Olimpiya Oyunlarında Lənkəran idmanının yetirmələri ağırlıq qaldıran Turan Mirzəyev və boksçu Cavid Tağıyev uğurlu nəticələr əldə etmişdilər. 2004-cü ildə respublika yarışlarında iştirak edən Lənkəran idmançılarından 13 nəfəri birinci, 28 nəfəri ikinci, 32 nəfəri üçüncü yerə layiq görülmüşdür. Boks üzrə beynəlxalq turnirdə rayonu təmsil edən Elnur Əliyev qızıl medala, kinq-boks üzrə yarışlarda Emil Cəfərov isə gümüş medala layiq görülmüşdür. Lənkəran idman məktəbinin yetirməsi Rövşən Fətullayev Azərbaycan yığma komandasının tərkibində Avropa çempionatında gümüş medal qazanmışdır. Tekvando idman növü üzrə Lənkəran idmançısı Ramin Əzizov Londonda keçiriləcək Olimpiya oyunlarında iştirak etmək hüququ qazanmışdır [18].

Yardımlı rayonu idmançıları respublika karate birinciliyində iştirak etmiş, altı idmançıdan 2-si respublika çempionu olmuş, digər 4 idmançı öz çəki dərəcələrində 2-ci və 3-cü yerləri tutmuşdur. Rayon şahmat məktəbinin yetirmələri Rzayev Bəhrüz Türkiyədə keçirilən dünya çempionatında iştirak etmiş, Sabirzadə Ramin isə respublika birinciliyinin seçmə yarışlarında ikinci yerə çıxmışdır. İl ərzində idman sahəsində 21 müxtəlif yarış və tədbir keçirilmişdir. Respublika idman yarışlarında rayonun 63 idmançısı iştirak etmiş və nəticədə 7 gümüş, 1 bürünc medal qazanılmışdır [26]. Rayonda futbolun inkişaf etdirilməsi məqsədilə 2005-ci il sentyabrın 9-da yeni stadion tikilib istifadəyə verilmişdir. Stadionun ümumi uzunluğu 140 m, eni isə 70 m, yaşıl örtüklü futbol meydançasının ölçüləri 90x50 m.-dir. Stadionu müasir standartlara uyğun 2200 nəfər üçün plastik oturacaqlar quraşdırılmışdır [27]. Bölgədə idman sahəsi üzrə müxtəlif tədbirlər də keçirilmişdir. 2006-cı ilin dekabrın 31-dən başlayaraq Lənkəran şəhərində güləş idman növü üzrə rayon turniri keçirilmişdir. 52 idmançının qatıldığı turnirdə 4 yaş qrupu üzrə idmançılar mübarizə aparmışlar. Turnirin yekun nəticələrinə görə Pərvin Fətullayev, Alim Məmmədov, Tərlan Cənabov birinci yeri, Samir Süleymanov, Çingiz Zülfüqarov, Elçin Fərəcov, Sərxan Fərəcov ikinci yeri, Vüsal Babayev, Elnur Səmədzadə, Fərhad İsmayılov, Fizuli Tağızadə üçüncü yeri tutmuşlar. Lənkəran Olimpiya İdman Mərkəzində Gənclər və İdman Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə sərbəst güləş növü üzrə V Respublika oyunlarının zona birinciliyi keçiril-

mişdir [4]. Yarışlarda Lənkəran, Lerik, Astara, Masallı, Cəlilabad, Yardımlı rayonlarından olan 110 güləşçi iştirak etmişdir. Oyunların əsasnaməsinə uyğun olaraq hər çəki dərəcəsində birinci yeri tutan idmançı respublika final mərhələsinə vəsiqə qazanmışdır. Bölgə idmançıları arasında «Şahin» Respublika hərbi-idman oyunlarının keçirilməsi ilbəl təkmilləşdirilir. Daha çox idmançı yarışlara cəlb edilir. 2006-cı il aprelin 15-də Lənkəran şəhərində keçirilən Respublika «Şahin» hərbi-idman oyunlarında 8 komanda üzrə 136 nəfər idmançı iştirak etmişdir. Yarışlarda Cəlilabad rayonunun komandası birinci yeri, Lerik rayonunun komandası ikinci yeri, Astara rayonunun komandası üçüncü yeri tutmuşdur [4]. 2006-cı ilin 20-22 may tarixlərində Lənkəran Olimpiya İdman mərkəzində Azərbaycan Karate-Do Assosiasiyası ilə birgə WKS idman növləri üzrə Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 83-cü ildönümünə həsr olunmuş Respublika turniri keçirilmişdir. Turnir həm komanda, həm də fərdi xarakter daşıyırdı. Turnirdə 25 komandadan ibarət 223 nəfər idmançı iştirak etmişdir. İdman yarışının nəticələrinə görə Bakı-I komandası birinci yeri, Lənkəran komandası ikinci yeri, Bakı-II komandası üçüncü yeri tutmuşdur. Lənkəran Olimpiya İdman Mərkəzində AFFA-nın Cənub Regional Futbol Federasiyası ilə birgə məktəblilər arasında futbol idman növü üzrə yarışlar verilmişdir. Yarışlarda 80 komanda üzrə 1120 nəfər futbolçu iştirak etmişdir. İdman yarışlarının ardıcıl şəkildə keçirilməsi ilə əlaqədar bölgə idmançıları burada fəal iştirak edir, qələbə uğrunda mübarizə aparmışlar. Vaxtaşırı keçirilən idman seminarlarında bölgə idmançıları fəal iştirak etmişdir. 2006-cı il noyabrın 28-də Azərbaycan Tekvando Federasiyası ilə birgə Lənkəran Olimpiya İdman Mərkəzində tekvando idman növü üzrə cənub zona seminarı keçirilmişdir. Seminarda Dünya Tekvando Federasiyasının nümayəndəsi On Kvon Çoul iştirak etmiş, 12 nəfər bölgə idmançısına qara kəmərlə təqdim olunmuşdur [4].

2007-ci il aprelin 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Masallı şəhərində Olimpiya İdman Kompleksinin açılışında iştirak etmişdir. Açılış mərasimində Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti Patrik Hikeyin də dəvət olunmuşdur. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramına uyğun olaraq inşa edilmiş kompleksdə idman oyunları, güləş, boks, ağır atletika, gimnastika salonları iki örtüklü üzgüçülük hovuzu, süni örtüklü voleybol, basketbol meydançaları, iki tennis kortu, mini-futbol meydançaları mövcuddur. Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi tərəfindən kompleksin tikintisinə 1,5 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Kompleksin 700-dən çox tamaşaçısı olan böyük salonunda bütün əl oyunları, mini futbol, güləş və digər idman növləri üzrə beynəlxalq səviyyəli yarışları keçirmək mümkündür [24, 38]. Eni 17,5 m, uzunluğu 25 m olan üzgüçülük hovuzu Avropa standartlarına uyğun hazırlanmışdır. Kompleksin 6,3 min m² sahəsi olan örtüklü xakey stadionunda 210 nəfər tamaşaçı tutan tribuna müasir avadanlıqlarla təhciz olunmuşdur. Açılış mərasimində iştirak edən Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti Patrik Hikeyin demişdir: «Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti

kimi bu gün burada, Masallıda belə möhtəşəm yeni kompleksin rəsmi açılış mərasimində olmaqdan son dərəcə məmnunam. 2001-ci ildə Avropa Olimpiya Komitəsinin baş katibi kimi mənə Azərbaycana səfər etmək şərəfi nəsib olmuşdur. Həmin il Avropa Olimpiya Komitəsinin İcraiyyə Komitəsi özünün ilk toplantısını keçirdi. Həmin vaxt biz Azərbaycandan dinamik inkişaf edən Milli Olimpiya Komitəsi, gözəl xalqınız və onun səmimi qonaqpərvərliyi haqqında xoş xatirələrlə qayıtdıq» [22]. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Masallı şəhərində Patrik Hikeyi ilə görüş keçirmişdir. Görüşdə Azərbaycanda idman və bədən tərbiyəsinin inkişafı, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsində dövlət səviyyəsində yüksək qayğının göstərilməsi Patrik Hikeyi tərəfindən xüsusi olaraq vurğulanmışdır. Pekin şəhərində keçirilən Olimpiyada idmançılarımıza uğurlar arzulənmişdir. Dövlət başçısının təşəbbüsü ilə bölgədə yaradılan idman mərkəzləri gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli şəkildə keçirilməsinə şərait yaradır. Olimpiya oyunlarında idmançılarımızın parlaq qələbələri, bu qələbələrin dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsi, yeni olimpiya komplekslərinin dalbadal tikilib idmançıların istifadəsinə verilməsi, Avropa Olimpiya Komitəsinin tədbirlərinin, beynəlxalq səviyyəli yarışların respublikamızda keçirilməsi, Olimpiya hərəkatı və idmanın kütləvi informasiya vasitələrində geniş şəkildə işıqlandırılması ölkədə uşaqlar və yeniyetmələrin idmana güclü axınına səbəb olmuşdur [1, 37].

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 10 oktyabr 2005-ci il tarixli, 1038 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında 2005-2015-ci illərdə Futbolun inkişafına dair Dövlət Proqramı»nın icrası ilə əlaqədar bölgədə müxtəlif işlər görülmüşdür. Bölgədə fəaliyyət göstərən Uşaq-Gənclər İdman Məktəbi və «Təhsil» Respublika İdman Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə ümumtəhsil məktəbinin yığma komandaları arasında futbol yarışları keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinin 30 mart 2007-ci il tarixli kollegiya qərarına uyğun olaraq, futbol üzrə yeni tədris qrupları yaradılmış, yarışların miqyası genişləndirilmişdir [4]. Futbola marağı artırmaq məqsədilə müxtəlif yaş qrupları arasında «Sevinc» kuboku, «Futbol həftəsi», «İdman festivalı», «Açıq əyləncəli futbol məktəbi», «Bədən tərbiyəsi və idman dini» münasibəti ilə zona və respublika yarışları keçirilmişdir.

Bölgədə fəaliyyət göstərən yeganə futbol klubu «Xəzər-Lənkəran FK»-dir. 2006-cı ilin avqustun 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev «Xəzər-Lənkəran FK» yeni stadionun istifadəyə verilməsində iştirak etmişdir. Yarandığı gündən etibarən futbol klubu azarkeşlərin rəğbətini qazanmış, qələbələri ilə mühüm uğura imza atmışdır. 2006-2007-ci il mövsümündə öz evində məğlub olmayan yeganə klub «Xəzər-Lənkəran FK» olmuşdur [10]. 2007-ci ildə Azərbaycan çempionu adını qazanmış «Xəzər-Lənkəran FK» Rusiyada Müstəqil Dövlətlər Birliyi və Baltıqyanı ölkələrin futbol üzrə çempion klublar arasında keçirilən «Birlik Kubokunda» iştirak etmək hüququ qazandı. Turnirdə uğurla iştirak edərək rəqiblərini məğlub edərək «Birlik Kuboku»nun çempionu oldu. «Birlik Kuboku»nda qazanılan

tarixi qələbədən sonra 2008-ci il fevralın 15-də cənab İlham Əliyev Prezident sarayında futbol klubunun üzvlərini qəbul edərək təbrik etmiş və demişdir: «...Siz Azərbaycanın Dövlət bayrağını qaldırmısınız, qalib gəlmisiniz, hamımızı sevindirmisiniz. Bundan sonra sizə yeni uğurlar arzulamaq istəyirəm. Əminəm ki, siz bundan sonra Azərbaycan azarkeşlərini sevindirəcəksiniz. Bu fürsətdən istifadə edib, kamera qarşısında bütün Lənkəran sakinlərini bu gözəl qələbə münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Mən bilirəm və əlbəttə, siz də bilirsiniz ki, Lənkərandə sizi necə dəstəkləyirlər, alqışlayırlar. Hətta Bakıda keçirilən klub oyunlarına sizi dəstəkləmək üçün Lənkərandan minlərlə insanlar gəlir. Bu, mənə çox sevindirir. Mən çox sevinirəm ki, məhz bölgədən olan komanda həm Azərbaycan çempionatında yüksək nəticələr göstərir, həm də beynəlxalq müstəvidə qələbə qazanır...» [5]. Ölkə başçısının idmana göstərdiyi qayğı nəticəsində bölgə idmançıları respublika, həm də beynəlxalq səviyyəli yarışlarda mühüm uğurlar qazanmışlar.

2007-ci il aprelin 7-də Bakı şəhərində Azərbaycan Karate Do Federasiyası WKC idman növləri üzrə yeniyetmə və gənclər arasında Azərbaycan birinciliyi keçirilmişdir. Yarışlarda bölgə üzrə 5 idmançı, 1 məşqçi iştirak etmişdir. Bölgə idmançıları Cavid Səmədzadə (25 kq), Zaur Məmmədli (30 kq), Orxan Zülfüzadə (41 kq) çəki dərəcələrində ikinci yeri tutmuşdular. Bakı şəhərində keçirilən Boks idman növü üzrə yeniyetmələrin Azərbaycan birinciliyində Lənkəran rayonu üzrə 6 idmançı, 2 məşqçi-müəllim, 1 hakim iştirak etmişdir. İdmançılardan İlkin Ağayev 52 kq çəki dərəcəsində rəqiblərini məğlub edərək qızıl medal qazanmışdır. Göyçay şəhərində keçirilən yunan-roma güləşi üzrə yeniyetmələrin respublika birinciliyinin zona yarışlarında bölgədən 6 idmançı və 1 məşqçi iştirak etmişdir. İdmançılarımızdan Rəyol Axundzadə (32 kq), Ələkbər İsayadə (32 kq), Ülvi Ağazadə (35 kq), Şadiman Hübətov (59 kq) çəki dərəcələrində respublika birinciliyinin final mərhələsinə vəsiqə qazanmışlar [4].

2008-ci ildə Azərbaycan idmançıları Avropa və Dünya Kuboku yarışlarında 550 medal qazanmışdır. Onlardan 205-i qızıl, 141-i gümüş, 204-ü isə bürüncdür. Bu medalların 137-si olimpiya, 423-ü isə qeyri-olimpiya növlərindən əldə edilmişdir. Azərbaycan idmançıları 51 dünya, 73 Avropa və 120 beynəlxalq turnirlərdə iştirak etmişlər. Bütün bunlar ölkədə idmanın sürətlə inkişafının göstəricisi kimi diqqəti cəlb edir. Bu uğurların qazanılmasında bölgə idmançıları inadla mübarizə aparmış, rəqiblərini məğlub edərək, qələbə qazanmışlar [17, 131].

2003-cü ildə Cəlilabad şəhərində 1750 nəfər tamaşaçı tutan stadion, 2009-cu ildə boks idmanı zalı, 2010-cu ildə isə «Əl oyunları» stadionu əsaslı təmir olunaraq idmançıların istifadəsinə verilmişdir. Rayon idmançılarından Zaur Paşayev Səudiyyə Ərəbistan Krallığında keçirilən birinci İslam Həmrəyliyi oyunlarında qızıl medal qazanmışdır. Albaniyanın Tirana şəhərində keçirilən sərbəst güləş üzrə Avropa birinciliyində Ceyhun Ağamalıyev gümüş, Araz Həşimov və Elçin Babayev bürünc medal qazanmışdır. Bakı şəhərində

keçirilən sərbəst güləş üzrə respublika çempionatında Kənan Qasımlı və Məhəmməd Həsənzadə qalib gələrək qızıl medal qazanmışlar [12].

2010-cu il aprelin 29-da cənab İlham Əliyev Cəlilabad şəhərində şahmat məktəbinin açılışında iştirak etmişdir. «2009-2014-cü illərdə Azərbaycanda şahmatın inkişaf etdirilməsi Dövlət Proqramı»na uyğun olaraq tikilən şahmat məktəblərində beynəlxalq yarışların keçirilməsinə tam şərait vardır. Məktəb Şahmat fiquru olan top şəkilində tikilmiş, ümumi sahəsi 550 m²-dir. Altı mərtəbəli olan məktəbin bütün mərtəbələrində müasir tipli elektron və maqnit şahmat lövhələri quraşdırılmışdır. Müasir maddi-texniki bazaya malik olan mənbədə şahmat üzrə müxtəlif səviyyəli yarışların keçirilməsi üçün hər cür şərait yaradılmışdır [25].

2010-cu il iyunun 25-də Lənkəran rayonunun liman şəhəri ərazisində Regional Boks Təlim Mərkəzinin açılışı olmuşdur. Mərkəzdə eyni vaxtda 60 idmançının məşq edə biləcəyi 2 boks zalı, trenajor zalı idman qurğuları ilə təmin edilmişdir. Respublikamızda 153 idman məktəbləri fəaliyyət göstərir. Onlardan 81-i UĞİM, 10-u ixtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları UĞİM, 59-u şahmat məktəbi, 3-ü İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları uşaq-gənclər şahmat məktəbləridir [16, 74].

2012-ci il iyulun 31-də Cəlilabad şəhərində Olimpiya İdman Kompleksi istifadəyə verilmişdir. Kompleksdə 712 nəfərlik minifutbol meydançası, basketbol, voleybol, güləş, cüdo kimi idman zalları müasir qurğularla təmin edilmişdir. Burada Almaniyanın «Hörinq» şirkətinin texnologiyası əsasında atıcılıq idmanı üzrə təlimlərin keçirilməsi üçün tam şərait yaradılmışdır. Ümumi sahəsi 1168 m² olan kompleksdə uzunluğu 25, eni 12,5 m olan üzgüçülük hovuzu idmançılara xidmət göstərir [13]. 2012-ci ildə «Azərbaycanda bədən tərbiyəsi və İdmanın hərtərəfli inkişafı üçün 2009-2020-ci illəri əhatə edən Milli Strategiyaya» uyğun olaraq Masallı şəhərində Regional Tekvando Mərkəzi fəaliyyətə başlamışdır. Ərazisi 5613 m² olan idman kompleksində 120 nəfərlik trenajor zalında müasir standartlara uyğun idman qurğuları quraşdırılmışdır [23, 38].

Astara rayonu üzrə idman sahəsində il boyu 64 tədbir keçirilmiş, respublika və zona final mərhələlərində idmançılar 58 qızıl, 43 gümüş və 79 bürünc medal qazanmışlar. «Şahin», «Cəsurlar», «Sərhədçi» ənənəvi hərbi idman oyunlarında 1800 nəfər, o cümlədən rayon birinciliyində 830 nəfər məktəbli iştirak etmiş, qaliblər mükafatlandırılmışdır. «Şahin» hərbi-idman oyunlarının rayon birinciliyinin final mərhələsində 6 qalib komanda mübarizə aparmış, birinci yerə Şiyənəran kənd 2 sayılı, ikinci yerə Astara şəhər 3 sayılı, üçüncü yerə Kijəbə qəsəbə tam orta məktəb komandaları layiq görülmüşlər [8].

2013-cü ildə Tekvando idman növü üzrə yeniyetmə və gənclər arasında Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş Ümumrespublika turnirində Lerik idman məktəbinin yetirməsi Elnur Şərifov ikinci yeri tutmuşdur. Rayonda yeni açılmış ağır atletika idman növü üzrə də uğura imza atılmışdır. Belə ki, Piran kənd orta məktəbinin şagirdi Zülfiyə Mirzəyeva

Yeniyyətlər arasında keçirilən respublika çempionatında öz çəki dərəcəsinə birinci yerə layiq görülmüşdür. Həmin yarışda oğlanlar arasında rayon idmançısı Elsevər Mirzəyev ikinci yeri tutmuşdur. Respublika idman məktəbləri arasında keçirilən ümumrespublika çempionatında Lerik rayonu idmançılarından 2 nəfəri birinci yeri, 1 nəfəri ikinci yeri, 1 nəfəri üçüncü yeri tutmuşdur. Rayon üzrə bir stadion, 99 sadə idman qurğusu, şahmat məktəbi, aerobika-trenajor zalı, 36 təhsil müəssisəsində idman zalı mövcuddur [21].

2013-cü ildə Yardımlı rayonu üzrə idman sahəsində 26 adda 28 tədbirlərdə, ümumilikdə 6000 nəfərə yaxın yeniyyətə və gənc idmançı iştirak etmişdir. Rayon idmançıları 11 zona və respublika tədbirində 122 nəfər idmançı ilə təmsil olunmuşlar. «Cəsurlar» hərbi-idman oyunlarında rayonun 45 orta və əsas məktəbləri iştirak etmişdir. Rayon mərhələsinin qalibi olmuş Cayüzü kənd orta məktəbi Masallı şəhərində keçirilən zona yarışlarında altıncı yerə layiq görülmüşdür. «Şahin» hərbi-idman oyunu üzrə rayon birinciliyi yarışları keçirilmiş, yarışlarda 38 orta məktəb iştirak etmiş, Avaş kənd orta məktəbinin komandası birinci yerə layiq görülmüş, Masallı şəhərində keçirilən zona yarışında dördüncü yeri tutmuşdur. «Vətənin müdafiəsinə hazırım» poliation çoxnövcüliyü üzrə rayon mərhələsinin qalibi olmuş Ostayır məktəbinin komandası Cəlilabad şəhərində keçirilən zona yarışlarında iştirak etmişdir. Burada uğurlu çıxış edərək birinci yerə çıxmışdır. Respublika çempionatı Qəbələ şəhərində keçirilmiş, rayonun komandası burada da uğurlu çıxış edərək final mərhələsinə qədər yüksəlmiş, ikinci yerə layiq görülmüşdür [28].

2013-cü ildə Yardımlı rayonunda 94 idman qurğusu fəaliyyət göstərir ki, onlardan 1-i, 1,5 min yer tutan stadiondur. İdman zalına malik təhsil ocaqlarının ümumi sayı 8 olmaqla, rayon əhalisinin 9948 nəfəri bədən tərbiyəsi ilə məşğul olmuşdur [6, 33]. 2013-cü ilin sentyabr ayında Ukrayna Respublikasının Kiyev şəhərində keçirilən yeniyyətlər arasında boks üzrə dünya çempionatında Cəlilabad idman məktəbinin yetirməsi İsmayıl Hüseynov qələbə qazanaraq gümüş medala sahib olmuşdur. Sankt-Peterburq şəhərində keçirilən qaydasız döyüş idman növü üzrə Etimad Atakişiyev bütün rəqiblərinə qalib gələrək dünya çempionu olmuşdur. Cəlilabad idmançıları güləş üzrə beynəlxalq yarışlarda mühüm uğura imza atmışlar. Belə ki, 2014-cü ilin iyul ayında yunan-roma güləşi üzrə Polşa Respublikasının Kotovitse şəhərində keçirilən Avropa çempionatında İbrahim Nurullayev qələbə qazanaraq Avropa çempionu, avqust ayında isə Xorvatiya Respublikasının Zaqreb şəhərində keçirilən dünya çempionatında yüksək nəticə göstərərək dünya çempionu adını qazanmışdır. Türkiyə Respublikasının İzmir şəhərində keçirilən sərbəst güləş üzrə beynəlxalq yarışda Tural Əsgərov birinci yeri tutmuş, Antalya şəhərində keçirilən əlbəyaxa döyüş idman növü üzrə dünya çempionatında Toğrul Salmanlı rəqiblərini məğlub edərək dünya çempionu adını qazanmışdır. Balakən rayonunda keçirilən yeniyyətlərin X Respublika oyunlarında yunan-roma güləşi üzrə Mirtoğrul Mirzəyev, Ruslan Nurullayev ikinci yeri, Ziya Babaşov isə üçüncü yeri tutmuşdur. İstanbul şəhərində keçirilən sərbəst güləş üzrə

yeniyetmələr arasında federasiya kubokunda Əvəz Həmzəyev birinci yerə, Rəyal Ağamalıyev isə üçüncü yerə layiq görülmüşdür [14].

2015-ci ildə Lənkəran rayonunda 26 idman yarışı keçirilmiş, bu yarışlarda 1815 nəfər idmançı iştirak etmişdir. Respublika yarışlarında iştirak edən idmançılardan 21 nəfəri birinci yerə, 18 nəfəri ikinci yerə, 19 nəfəri isə üçüncü yerə layiq görülmüşdür. Həmin ilin noyabr ayında İsveçrədə ağır atletika üzrə yeniyetmələrin Avropa çempionatında milli komandanın tərkibində çıxış edən rayon idman məktəbinin yetirməsi Səbinə Əzimova qızıl medala layiq görülmüşdür. Lənkəran şəhər şahmat məktəbinin yetirməsi Kənan Əhədizadə «Moskva Open 2015» Beynəlxalq şahmat festivalında ikinci yeri tutmuş, Həştərxan şəhərində keçirilən beynəlxalq şahmat festivalında uğurlu nəticə göstərmişdir [20].

2015-ci il avqustun 29-30-da Astara Olimpiya İdman Kompleksində Azərbaycan Ağır Atletika Federasiyası və «Zirvə» Beynəlxalq İdman klubunun birgə təşkilatçılığı ilə 12 ölkənin iştirak etdiyi 7 yaş qrupunda ağır atletika üzrə IX Dünya Kuboku yarışı keçirilmişdir. Yarışda Azərbaycan da daxil olmaqla Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, ABŞ, Polşa, İran, Gürcüstan, Moldova, Bolqarıstan və İsraildən olan 100-ə yaxın atlet iştirak etmişdir. Avqustun 29-da 14 yaşa qədər olan idmançı qızların yarışına yekun vurulub. I, II və III yerləri tutan Bolqarıstan, Ukrayna və Azərbaycan idmançılarına mükafatları atletika üzrə dünya və Olimpiya çempionu, Türkiyə idmançısı Xəlil Mutlu, «Zirvə» VİK-nin prezidenti Tofiq Heydərov təqdim ediblər [9, 92].

2013-cü il yanvar ayının 17-də Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Avropa oyunlarını yüksək səviyyədə keçirmək üçün Təşkilat Komitəsi yaradıldı və Komitənin sədri Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva təyin edildi [7, 272].

2015-ci il iyunun 12-dən 28-nə kimi Bakı şəhərində I Avropa Oyunları beynəlxalq idman yarışı keçirilmişdi. Yarışlarda Avropanın 50 ölkəsindən 10000 idmançı 30 idman növü üzrə mübarizə aparmışdır. İdman növlərinin 24-ü Olimpiya, 6-sı qeyri-olimpiya idman növü olmaqla, idmançılar 253 medal uğrunda mübarizə aparmışlar. Yarışlara 289 idmançı ilə qatılan Azərbaycan 21 qızıl, 15 gümüş, 20 bürünc olmaqla ümumilikdə 56 medal qazanmışdır. I Avropa Oyunlarının məşəl marafonu Lənkəran, Astara, Lerik, Masallı, Cəlilabad rayonunun idmançıları tərəfindən uğurla həyata keçirilmiş, əsl idman bayramı kimi tarixə daxil olmuşdur.

2016-cı ildə Moskva şəhərində keçirilən kungfu-sando üzrə dünya çempionatında bölgə idmançılarından Osmanov Yelkin birinci yerə, Abbasov Sübhan isə üçüncü yerə layiq görülmüşdür. Elə həmin ildə Bakı şəhərində keçirilən kinq-boks üzrə dünya çempionatında Simran Əlizadə rəqiblərini məğlub edərək birinci yerə çıxmışdır [15].

2017-ci ilin mayın 12-dən 22-nə kimi Bakı şəhərində növbəti beynəlxalq idman yarışı IV İslam Həmrəyliyi Oyunları uğurla həyata keçirilmişdir. Yarışlarda 56 dövlətin 6000-ə yaxın idmançısı 21 idman növü üzrə mübarizə

aparmışlar. Bölgə idmançıları yarışlarda iştirak edən milli komanda heyətimizə dəstək məqsədilə müxtəlif idman tədbirləri həyata keçirmişlər. Astara idmançıları IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının «Su səyahəti» proqramı üzrə rayonun «Yanar bulağından» su götürərək, «Domestic Grossroots» layihəsi çərçivəsində Astara Olimpiya İdman Kompleksində idman yarış və turnirləri həyata keçirmişlər [11]. Cəlilabad idmançıları IV İslam Həmrəyliyi oyunlarının proqramına daxil olan boks idman növünün məktəblilər arasında təbliği məqsədilə zona birinciliyini uğurla təşkil etmişlər.

«2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin inkişaf strategiyası» və «Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə Dövlət Proqramlarına» uyğun olaraq bölgədə müxtəlif idman yarışlarının keçirilməsi planlaşdırılır. Bölgədə müxtəlif idman yarışlarının keçirilməsi, gənclərin vətənpərvərlik ruhda tərbiyə edilməsi və idmanın kütləviliyini təmin etmək məqsədilə uğurlu iş aparılır. Dövlət başçısının idmana qayğısı və nəzarəti sayəsində bölgədə beynəlxalq səviyyəli, müasir avadanlıqlarla təmin edilmiş idman qurğuları istifadəyə verilmişdir. Bu bir daha onu sübut edir ki, Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi idman sahəsindəki siyasəti uğurla nəticələnmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev İlham. Azərbaycanda Olimpiya hərəkatı. Bakı, 2002, 39 s.
2. Azərbaycanda Olimpiya hərəkatı: daim yüksəlişdə. II cild; II cild. Bakı: «Azərbaycan» qəzeti redaksiyası, 2013, 423 s.
3. Azərbaycanda Olimpiya hərəkatı: daim yüksəlişdə. II cild; I cild. Bakı: «Azərbaycan» qəzeti redaksiyası, 2013, 187 s.
4. Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsinin Lənkəran filialı. Fond № 315, siyahı 1.
5. Azərbaycan Respublikası regionların sosial-iqtisadi inkişafı (2004-2008) / Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezidenti kitabxanası. Elektron biblioqrafiik göstərici.
6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Yardımlı rayonunun statistik göstəriciləri. Yardımlı, 2013, 75 s.
7. Azərbaycan Respublikasının tarixi (2003-2016) II cild. II cild. Bakı: ATİB, 2016, 716 s.
8. Astara rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2013-cü il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
9. Astarada «Zirvə» Beynəlxalq İdman Klubunun filialları arasında IX Dünya Kuboku yarışları başa çatdı. // Yaşıl çay jurnalı, № 16, 2015, 92-94 s.
10. Astara rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2015-ci il üçün rayon icra hakiminin hesabatı.
11. Astara rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2017-ci il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
12. Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2010-cu il üçün Cəlilabad rayon Gənclər və İdman İdarəsinin arayışı.
13. Cəlilabadda Olimpiya İdman Kompleksi istifadəyə verilmişdir. // Xalq qəzeti, 2012, 2 avqust.
14. Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2014-cü il üçün Cəlilabad rayon Gənclər və İdman İdarəsinin arayışı.
15. Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2016-cı il üçün Cəlilabad rayon Gənclər və İdman İdarəsinin arayışı.
16. Əliyev A. Əsgərova N. Müstəqil Azərbaycanda bədən tərbiyəsi və idmanın inkişaf tarixi (1991-2006). Bakı: Müəllim, 2007, 187 s.

17. Quliyev D. Müstəqil Azərbaycan Respublikasında bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafı (1991-2011). Bakı: Münəçim, 2012, 216 s.
18. Lənkəran rayonu İcra hakiminin cari arxivi, 2004-cü il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
19. Lənkəran qəzeti. 2007, 15 fevral.
20. Lənkəran rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2015-ci il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
21. Lerik rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2013-cü il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
22. Masallı Olimpiya İdman Kompleksinin təntənəli açılışı // Xalq qəzeti. 2007, 10 aprel.
23. Masallı ensiklopedik toplusu. 2015, 154 s.
24. Mehdiyev Q. Azərbaycanda idman infrastrukturunu. Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinin nəşri, Bakı: 2016, 148 s.
25. Prezident İlham Əliyev Cəlilabadda şahmat məktəbinin açılışında iştirak etmişdir // Xalq qəzeti. 2010, 1 may.
26. Yardımlı rayon İcra hakimiyyətinin cari arxivi. 2006-cı il üçün rayon icra hakiminin hesabatı.
27. Yardımlı qəsəbəsində yeni stadion istifadəyə verilmişdir // Xalq qəzeti, 2005, 11 sentyabr.
28. Yardımlı rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2013-cü il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.

РАЗВИТИЕ СПОРТА В ЮГО-ВОСТОЧНОМ РЕГИОНЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Е.И.МЕЛИКОВ

РЕЗЮМЕ

В статье сделана попытка изучить развитие спорта в Юго-восточном регионе Азербайджанской Республики в 2003 – 2018 годах. В этом году была создана спортивная инфраструктура в регионе. Областные спортивные смены успешно участвовали в национальных соревнованиях и одержали победу. В статье автор широко осветил достижения, достигнутые спортсменами.

Ключевые слова: Олимпийский спортивный комплекс, турнир, футбол, атлетика, соревнования

THE DEVELOPMENT OF SPORTS IN THE SOUTH-EASTERN REGION OF THE AZERBAIJAN REPUBLIC

E.N.MALIKOV

SUMMARY

The article attempts to study the development of sport in the South-Eastern region of the Republic of Azerbaijan in 2003 – 2018. During these years an important sports infrastructure was created in the region. Athletes successfully participated in national and international competitions and gained victory. The author has extensively highlighted the achievements gained by the athletes in the article.

Key words: Olympic Sports Complex, tournament, football, athletics, competition